

ลักษณะการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล*

กนกพร เรืองเพิ่มพูล** วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา)

สุดา รongเมือง*** พย.ม. (การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต)

พัชรินทร์ นินทจันทร์**** Ph.D. (Nursing)

บทคัดย่อ: การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลของสถาบันการศึกษาพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมซึ่งประเมิน 6 ด้าน คือ การปฏิบัติตามมาตรฐานทางสังคม ทักษะทางสังคม แนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์ในสถานศึกษา และความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการปรับตัวทางสังคมโดยภาพรวมของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับค่อนข้างดีถึงดี ส่วนลักษณะการปรับตัวทางสังคมรายด้านพบว่า การปรับตัวด้านทักษะทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษา และด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับค่อนข้างดี ส่วนการปรับตัวด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานทางสังคม แนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม และด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวอยู่ในระดับดี จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพบว่า นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมแตกต่างกันมีการปรับตัวด้านทักษะทางสังคมและการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักศึกษาที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาแตกต่างกันมีการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในชุมชนและการปรับตัวทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษาพยาบาลมีการปรับตัวทางสังคมได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: นักศึกษาพยาบาล การปรับตัวทางสังคม รายได้ของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กิจกรรมทางศาสนา

*การศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาศักยภาพประชากรไทย และทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้คณะฯ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

**Corresponding Author, อาจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, E-mail: rakanokporn@mahidol.ac.th

***อาจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสำคัญของปัญหา

นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นกลุ่มบุคคลที่จัดอยู่ในวัยรุ่นตอนปลายซึ่งเป็นช่วงวัยที่ต้องเผชิญกับการปรับตัวทางสังคมอย่างมาก เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทตนเองจากวัยรุ่นผู้ใหญ่อเป็นระยะที่มีการพัฒนาอัตลักษณ์ (identity) ของตนเองไปสู่ความมั่นคง นำไปสู่ความพร้อมในการแสดงบทบาทและการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างสมบูรณ์ (ศิริไชย หงษ์สงวนศรี, 2548) ยิ่งไปกว่านั้นสภาพแวดล้อมที่นักศึกษาเผชิญไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยที่ต้องมีการปรับตัวทางสังคม ในด้านการเรียนที่ต่างจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษา สัมพันธภาพกับเพื่อนใหม่ การปรับตัวทางสังคมด้านความเป็นอยู่ในหอพักที่ต้องแยกจากครอบครัวเดิม การปรับตัวทางสังคมให้เข้ากับอาจารย์ การปฏิบัติตามระเบียบมหาวิทยาลัย และการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ ล้วนส่งผลโดยตรงต่อนักศึกษา การปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งหากนักศึกษามีการปรับตัวทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ นักศึกษาจะมีความมั่นคงในการแสดงบทบาทของตนเอง แต่หากล้มเหลวก็ทำให้เกิดความรู้สึกสับสนเกี่ยวกับบทบาทของตนเอง รู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจและความขัดแย้งในตนเองหรือกับผู้อื่น (Rew, 2011) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาพยาบาลเป็นกลุ่มนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่ต้องมีความรับผิดชอบสูงเนื่องจากการเรียนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตนั้นประกอบด้วยการเรียนรู้ภาคทฤษฎีควบคู่กับการฝึกปฏิบัติในคลินิก ซึ่งนักศึกษาจะต้องรับผิดชอบในการดูแลชีวิตผู้ป่วย ต้องพบกับสภาพบรรยากาศของหอผู้ป่วยที่มีภาพของความเจ็บป่วย และความทุกข์ทรมาน การฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลในผู้ป่วยต่าง ๆ ที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ความคาดหวังของผู้ป่วยและญาติที่ต้องการรับบริการที่มีคุณภาพและปลอดภัย ลักษณะของอาจารย์ในเทศที่

ทำให้นักศึกษารู้สึกวิตกกังวล กลัว ความไม่คุ้นเคยกับบุคลากรในหอผู้ป่วยหรือสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ประกอบกับนักศึกษาบางคนอาจไม่ได้ตัดสินใจเลือกเรียนพยาบาลด้วยตนเองทำให้ขาดแรงจูงใจในการศึกษา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา อันอาจก่อให้เกิดความเครียดได้ (อัศวินีนามะกันคำ, ซาลินี สุวรรณยศ, พจนีย์ ภาคภูมิ, และ วรารวรรณ ภูมิคำ, 2551)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านักศึกษาพยาบาลเป็นกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีระดับความเครียดสูงหมดกำลังใจ รู้สึกอยู่ภายใต้ความกดดัน มีความคับข้องใจและความวิตกกังวล (Beck & Srivastava, 1991; Evans & Kelly, 2004; Heaman, 1995; Jones & Johnston, 1997) นำไปสู่ปัญหาทางสุขภาพจิตและอาจมีผลต่อการตัดสินใจออกจากวิชาชีพพยาบาลได้ (Watson et al., 2008) และจากการสำรวจสุขภาพจิตของ ฐิติวัลค์ ธรรมไพโรจน์ และนงคราญ ภาสุข (2536) ในนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีพบว่า นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 มีปัญหาสุขภาพจิตมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความรู้สึกกลัว ความวิตกกังวลและความรู้สึกหวาดระแวง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเพียวัว พูลเจริญ (2546) ที่พบว่านักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพยาบาลรามธิบดี เป็นชั้นปีที่มีปัญหาเรื่องการปรับตัวทางสังคมมากที่สุดคือ ร้อยละ 48.44 เช่น ปัญหาการปฏิบัติตัวต่อผู้ป่วย ปัญหากับผู้ปกครอง ปัญหากับเพื่อนในสถาบัน และเพื่อนในหอพัก ปัญหาเพื่อนต่างเพศและปัญหาการเรียน

นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมามีปัจจัยหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล ได้แก่ รายได้ของครอบครัว (สุวิริยา สุวรรณโคตร, 2537) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ชนิษฐา ชื่นนิยม, 2540; พรรณี ทลบุญตา, 2543; สุวิริยา สุวรรณโคตร, 2537) แต่ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนากับการปรับตัวทางสังคม ซึ่งการเข้าร่วม

ลักษณะการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล

กิจกรรมทางศาสนานั้นทำให้มนุษย์มีวิธีในการประคับประคองจิตใจตนเอง ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้สมบูรณ์ (Lee & Newberg, 2005) ส่งผลดีต่อสุขภาพจิตของบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเพศหญิง (Strawbridge, Shema, Cohen, & Kaplan, 2001) ดังนั้น การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาจึงน่าจะมีผลต่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมให้มีประสิทธิภาพขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมก็พบว่า ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการปรับตัวทางสังคม ความแตกต่างของการปรับตัวทางสังคมในนักศึกษาพยาบาลที่มีความแตกต่างกันในด้านรายได้ของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการส่งเสริมการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวทางสังคม ในนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีที่มีความแตกต่างกันในด้านรายได้ของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

กรอบแนวคิด

การปรับตัวทางสังคม (social adjustment) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการปรับความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมให้เหมาะสมตามบทบาทของตนเองในสังคม (Weissman, Sholomskas, & John, 1981) เป็นความสามารถจัดการและแก้ปัญหาความต้องการในการดำรงชีวิตประจำวัน (Simons, Kalichman, & Santrock, 1994) กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มาจาก

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม ซึ่งแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ 1) การปฏิบัติตามมาตรฐานทางสังคม (social standards) 2) ทักษะทางสังคม (social skills) 3) แนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม (anti-social tendencies) 4) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (family relations) 5) ความสัมพันธ์ในสถานศึกษา (school relations) และ 6) ความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัย (community relations) (Tiegs, Clark, & Thorpe, 1941) ซึ่งการปรับตัวทางสังคมนี้เกิดขึ้นตลอดเวลาในหลายๆ บริบท เช่น ในครอบครัว โรงเรียนและสังคมทั่วไป (Coan, 1983) บุคคลที่ปรับตัวทางสังคมได้ดีเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตก็จะสามารถผ่านพ้นไปได้โดยมีประสิทธิภาพ

นักศึกษาพยาบาลเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในสังคมที่มีเหตุการณ์หลากหลายที่จะต้องใช้เวลาและพลังใจในการปรับตัว ทั้งในแง่การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบันและสังคมโดยรวม ความสัมพันธ์กับบุคคลรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว ในสถานการศึกษา แหล่งฝึกปฏิบัติงาน ในหอพัก และในชุมชน ซึ่งนักศึกษาที่มีการปรับตัวทางสังคมที่ดีก็จะสามารถจัดการแก้ปัญหา ระหว่างบุคคลทั้งเพื่อนและบุคคลรอบข้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สงบ มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น มีความเต็มใจเสียสละในการช่วยเหลือผู้อื่นและมีความพึงพอใจในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อม (Coan, 1983; Hurlock, 1984) แต่ถ้าไม่สามารถปรับตัวนักศึกษา ก็จะเกิดความรู้สึกวิตกกังวล สับสน คับข้องใจ และเกิดปัญหาสุขภาพจิตได้ (วารสารณ์ตระกูลสถิตย์, 2545) ซึ่งการที่นักศึกษาจะปรับตัวทางสังคมได้ดีหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาหรือบุคคลซึ่งอยู่ในวัยนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ด้านรายได้ของครอบครัว นักศึกษาพยาบาลที่ครอบครัวมีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะมีการปรับตัวดี (สุวิริยา สุวรรณโคตร, 2537) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นจากการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีผล

สัมฤทธิ์ทางการเรียนดีมีแนวโน้มที่จะมีการปรับตัวทางสังคมได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวในด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษาและด้านแนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม (ชนิษฐา ชื่นเนียม, 2540) นอกจากนี้ยังพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนานั้นทำให้มนุษย์มีวิธีการประคับประคองจิตใจตนเอง ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้สมบูรณ์ ส่งผลดีต่อสุขภาพจิตของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเพศหญิง (Lee & Newberg, 2005; Strawbridge et al., 2001) ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการปรับตัวทางสังคม ความแตกต่างของการปรับตัวทางสังคม ในนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีที่มีความแตกต่างกันในด้านรายได้ของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ของนักศึกษาพยาบาลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง อันจะได้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการพัฒนาโปรแกรมในการส่งเสริมการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลอันจะส่งผลให้นักศึกษาสามารถศึกษาเล่าเรียน ดำรงชีวิต และปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข สำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลที่ดีมีคุณภาพต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงบรรยาย (descriptive research design) มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยเป็นนักศึกษาพยาบาลที่ยินดีเข้าร่วมการศึกษา ซึ่งกำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ (ปัจจุบัน คือ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี) คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ในช่วง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ศาสนา รายได้ของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยและการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

2. แบบสอบถามการปรับตัวทางสังคม (Social Adjustment Scale) เป็นแบบสอบถามประเมินการปรับตัวทางสังคมที่พัฒนาโดย ชนิษฐา ชื่นเนียม (2540) จากแนวคิดการปรับตัวทางสังคมของทีกส์และคณะ (Tiegs et al., 1941) ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมในบริบทที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพยาบาลมีจำนวนทั้งหมด 68 ข้อ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ การปฏิบัติตามมาตรฐานทางสังคม (15 ข้อ) ทักษะทางสังคม (14 ข้อ) แนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม (7 ข้อ) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (12 ข้อ) ความสัมพันธ์ในสถานศึกษา (13 ข้อ) และความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัย (7 ข้อ) โดยแบ่งเป็นข้อคำถามทางบวก 52 ข้อ และข้อคำถามทางลบ 16 ข้อ เป็นข้อคำถามที่ให้เลือกตอบแบบมาตรวัดลิเกิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ ถ้าเป็นข้อคำถามทางบวก 1 หมายถึง ข้อความในประโยคตรงกับความคิดเห็นของนักศึกษาน้อยที่สุด จนถึง 5 หมายถึง ข้อความในประโยคตรงกับความคิดเห็นของนักศึกษามากที่สุด ส่วนข้อคำถามทางลบ 1 หมายถึง ข้อความในประโยคตรงกับความคิดเห็นของนักศึกษามากที่สุด จนถึง 5 หมายถึง ข้อความในประโยคตรงกับความคิดเห็นของนักศึกษาน้อยที่สุด คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 68-340 คะแนน การแปลผลทำโดยนำผลรวมคะแนนที่ได้หารด้วยจำนวนข้อทั้งหมด ซึ่งชนิษฐา ชื่นเนียม (2540) ได้แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1-1.6 คะแนน หมายถึง ไม่สามารถปรับตัวทางสังคมได้

1.7-2.5 คะแนน หมายถึง ค่อนข้างปรับตัวทางสังคมไม่ได้

2.6-3.4 คะแนน หมายถึง การปรับตัวทางสังคมได้พอใช้

3.5-4.3 คะแนน หมายถึง มีการปรับตัวทางสังคมค่อนข้างดี

ลักษณะการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล

4.4-5 คะแนน หมายถึง มีการปรับตัวทางสังคมได้ดี

ด้านคุณภาพของเครื่องมือ แบบประเมินได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเที่ยงได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .97 (ชนินฐา ชื่นเนียม, 2540) ก่อนนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่ามีข้อคำถามด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว 1 ข้อที่มีความคลุมเครือทำให้ผู้ตอบแปลความหมายผิดและเมื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้วพบว่าการตัดข้อคำถามนี้ออกแล้ว ข้อคำถามที่เหลือยังสามารถเป็นตัวแทนการวัดด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวได้ จึงตัดข้อคำถามนี้ออก เหลือข้อคำถาม ทั้งสิ้น 67 ข้อ ซึ่งจากการหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้เท่ากับ .95

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (หมายเลขหนังสือรับรอง 2552/1665) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ที่จะเข้าร่วมการศึกษาทุกคน ทราบถึงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัยเพื่อสอบถามความสมัครใจของนักศึกษาในการเข้าร่วมวิจัย โดยมีการลงนามยินยอมตามรายละเอียดในแบบฟอร์มการยินยอมและพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย การนำเสนอผลวิจัยเป็นการนำเสนอในภาพรวม นักศึกษาที่เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากการวิจัยได้ โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อนักศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับอนุมัติจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี จากนั้นจึงติดต่อประสานงานกับอาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อพบและชี้แจงนักศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ การดำเนินการศึกษา สิทธิของผู้เข้าร่วมการศึกษา เมื่อนักศึกษาสมัครใจเข้าร่วมการศึกษาโดยการลงนาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้นักศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน การตอบแบบสอบถามใช้ระยะเวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 30 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาพยาบาล (เกี่ยวกับ เพศ อายุ ศาสนา รายได้ของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา) ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัย

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวรายด้านและโดยรวมของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (รายได้ของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

ผู้เข้าร่วมการศึกษาคือ นักศึกษาพยาบาล โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีชั้นปีที่ 3 จำนวน 176 คน ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 96.59 เป็นเพศหญิงร้อยละ 97.1 มีช่วงอายุ

กนกพร เรืองเพิ่มพูล และคณะ

ระหว่าง 20-22 ปี อายุเฉลี่ยเท่ากับ 20.83 ปี (SD = .54) นักศึกษาทุกคนนับถือศาสนาพุทธ โดยนักศึกษาร้อยละ 45.9 มีรายได้ของครอบครัวน้อยกว่า หรือเท่ากับ 15,000 บาท ร้อยละ 24.7 มีรายได้ของครอบครัว 15,001-25,000 บาทและ ร้อยละ 29.4 มีรายได้ของครอบครัวมากกว่า 25,000 บาท ในด้านคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) พบว่านักศึกษาร้อยละ 29.5 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับค่อนข้างสูง (GPA \geq 3.00) ร้อยละ 52.9 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมอยู่ในระดับปานกลาง (GPA = 2.50-2.99) และร้อยละ 17.6 คะแนนเฉลี่ยสะสมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (GPA \leq 2.49) ส่วนด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยคิดเป็นร้อยละ 70.6 โดยที่นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมอยู่ในระดับปานกลาง (GPA = 2.50-2.99) ร้อยละ 54.2 รองลงมาคือ ระดับสูง (GPA \geq 3.00) ร้อยละ 33.3 และระดับค่อนข้างต่ำ (GPA \leq 2.49) ร้อยละ 12.5 ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรม

ทางศาสนามากกว่าหรือเท่ากับหนึ่งครั้งต่อปี ร้อยละ 20.6 หนึ่งครั้งต่อเดือนร้อยละ 45.3 หนึ่งครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 14.7 มากกว่าหนึ่งครั้งต่อสัปดาห์ร้อยละ 12.4 และไม่แน่นอนร้อยละ 7.1

2. การปรับตัวทางสังคม

ผลการศึกษาพบว่าคะแนนการปรับตัวโดยรวมของนักศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างดีเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาเป็นการปรับตัวได้ดีร้อยละ 39.4 ส่วนปรับตัวได้พอใช้มีเพียงร้อยละ 0.6 และเมื่อพิจารณาระดับการปรับตัวทางสังคมรายด้านพบว่า การปรับตัวด้านทักษะทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษา และด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัย ในระดับค่อนข้างดี (M = 4.11, 4.00, และ 4.24; SD = .38, .40 และ .45 ตามลำดับ) ส่วนด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานทางสังคม ด้านแนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม และความสัมพันธ์ในครอบครัว อยู่ในระดับการปรับตัวดี (M = 4.49, 4.69, และ 4.54; SD = .30, .40 และ .38 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 ทั้งรายด้าน และภาพรวม (N = 170)

ด้านการปรับตัวทางสังคม	Min	Max	Mean	SD	ระดับการปรับตัว
1. ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานทางสังคม	3.80	5.00	4.49	.30	ดี
2. ด้านทักษะทางสังคม	3.29	5.00	4.11	.38	ค่อนข้างดี
3. ด้านแนวโน้มพฤติกรรมต่อต้านสังคม	2.71	5.00	4.69	.40	ดี
4. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว	3.18	5.00	4.54	.38	ดี
5. ด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษา	2.92	5.00	4.00	.40	ค่อนข้างดี
6. ด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัย	2.86	5.00	4.24	.45	ค่อนข้างดี
7. การปรับตัวทางสังคมโดยรวม	3.49	4.92	4.34	.27	ค่อนข้างดี

3. ความแตกต่างของการปรับตัวทางสังคม จำแนกตามรายได้ของครอบครัว

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวรายด้านและโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 จำแนกตามรายได้

ของครอบครัว พบว่านักศึกษามีรายได้ของครอบครัวแตกต่างกันมีการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว และด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ (F = 3.91 และ 3.09, p = .022 และ .048 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 2

ลักษณะการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว และความสัมพันธ์ในสถานศึกษาของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 จำแนกตามรายได้ของครอบครัว (N = 170)

การปรับตัวทางสังคม	แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	1.09	2	.54	3.91	.022
	ภายในกลุ่ม	23.30	167	.14		
	รวม	24.39	169			
ด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	.98	2	.49	3.09	.048
	ภายในกลุ่ม	26.55	167	.16		
	รวม	27.53	169			

เมื่อวิเคราะห์ post hoc โดยเปรียบเทียบพหุคูณ (multiple comparison test) ของคะแนนการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาตามระดับรายได้ของครอบครัว โดยวิธีของ Tukey แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวมากกว่า 25,000 บาท มีการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (M = 4.63, SD = .28) สูงกว่านักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวน้อยกว่า

หรือเท่ากับ 15,000 บาท (M = 4.45, SD = .43) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และนักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวมากกว่า 25,000 บาท มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษา (M = 3.89, SD = .43) น้อยกว่านักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัว 15,001-25,000 บาท (M = 4.10, SD = .33) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 จำแนกตามรายได้ของครอบครัว (N = 170)

การปรับตัวทางสังคม	รายได้ครอบครัว (บาท)	รายได้ครอบครัว (บาท)	
		(2) 15,001-25,000	(3) < 15,000 บาท
ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว	(1) > 25,000	.04	.18**
	(2) 15,001-25,000		.14
ด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษา	(1) > 25,000	-.21**	-.11
	(2) 15,001-25,000		.10

**p < .01

4. ความแตกต่างของการปรับตัวทางสังคม จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมรายด้านและโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 จำแนก

ตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันมีการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคมและการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในชุมชนแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ (F = 4.91 และ 3.93, $p = .008$ และ .022 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 4

กนกพร เรืองเพิ่มพูล และคณะ

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวด้านทักษะทางสังคมและความสัมพันธ์ในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (N = 170)

การปรับตัวทางสังคม	แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ด้านทักษะทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	1.32	2	.66	4.91	.008
	ภายในกลุ่ม	22.45	167	.13		
	รวม	23.77	169			
ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	1.53	2	.77	3.93	.022
	ภายในกลุ่ม	32.61	167	.19		
	รวม	34.14	169			

เมื่อเปรียบเทียบพหุคูณของคะแนนการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิธีของ Tukey แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม (M = 4.17, SD = .40) สูงกว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับค่อนข้างต่ำ (M = 3.93, SD = .26) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .01) และพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมด้านความ

สัมพันธ์ในชุมชน (M = 4.31, SD = .48) สูงกว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับค่อนข้างต่ำ (M = 4.07, SD = .44) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .01) (ตารางที่ 5) และพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลางมีคะแนนการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม และด้านความสัมพันธ์ในชุมชนไม่แตกต่างจากนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (N = 170)

การปรับตัวทางสังคม	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	
		(2) ระดับปานกลาง (GPA = 2.50-2.99)	(3) ระดับค่อนข้างสูง (GPA ≥ 3.00)
ด้านทักษะทางสังคม	(1) ระดับค่อนข้างต่ำ (GPA ≤ 2.49)	-.24**	-.15
	(2) ระดับปานกลาง (GPA = 2.50-2.99)		.09
ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน	(1) ระดับค่อนข้างต่ำ (GPA ≤ 2.49)	-.24**	-.12
	(2) ระดับปานกลาง (GPA = 2.50-2.99)		.12

**p < .01

ลักษณะการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล

5. ความแตกต่างของการปรับตัวทางสังคม
จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวรายด้านและโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลรามาริบัติชั้นปีที่ 3 จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาโดยใช้สถิติ one-way ANOVA

พบว่า นักศึกษาที่มีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาแตกต่างกันมีการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน และการปรับตัวทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ (F = 2.67, 5.27 และ 3.51, p = .034, .001 และ .009 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์ในชุมชนและโดยรวมทั้ง 6 ด้านของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา (N = 170)

การปรับตัวทางสังคม	แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ด้านความสัมพันธ์ ในครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	1.48	4	.37	2.67	.034
	ภายในกลุ่ม	22.90	165	.14		
	รวม	24.39	169			
ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	3.86	4	.97	5.27	.001
	ภายในกลุ่ม	30.27	165	.18		
	รวม	34.14	169			
การปรับตัวทาง สังคมโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	.94	4	.24	3.51	.009
	ภายในกลุ่ม	11.09	165	.07		
	รวม	12.03	169			

เมื่อเปรียบเทียบพหุคูณของคะแนนการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาตามความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาเป็นรายคู่โดยวิธีของ Tukey พบว่า นักศึกษาที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์ มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (M = 4.75, SD = .15) สูงกว่า นักศึกษาที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากกว่า หรือเท่ากับ 1 ปี/ครั้ง (M = 4.44, SD = .39) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .01) ส่วนในด้านความสัมพันธ์ในชุมชนพบว่า นักศึกษาพยาบาลรามาริบัติที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์มีคะแนนการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในชุมชน (M = 4.51, SD = .38) สูงกว่า นักศึกษาพยาบาลรามาริบัติที่มีการ

เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี/ครั้ง (M = 4.04, SD = .40) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .01) และกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามิแน่นอนอน (M = 4.05, SD = .41) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .01) ส่วนนักศึกษาพยาบาลรามาริบัติที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา 1 ครั้ง/สัปดาห์ มีคะแนนการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในชุมชน (M = 4.37, SD = .49) สูงกว่า นักศึกษาพยาบาลรามาริบัติที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี/ครั้ง (M = 4.04, SD = .48) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .01) ส่วนในด้าน การปรับตัวทางสังคมโดยรวม พบว่า นักศึกษาพยาบาลรามาริบัติที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากกว่า 1 ครั้ง/สัปดาห์ มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมโดยรวม

กนกพร เรื่องเพิ่มพูล และคณะ

(M = 4.51, SD = .20) สูงกว่านักศึกษาพยาบาล

(M = 4.33, SD = .26) และกลุ่มมากกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี/ครั้ง (M = 4.25, SD = .24) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดี ชั้นปีที่ 3 จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา (N = 170)

การปรับตัวทางสังคม	ความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	ความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา			
		(2) 1 ครั้ง/สัปดาห์	(3) 1 ครั้ง/เดือน	(4) > 1 ปี/ครั้ง	(5) ไม่แน่นอน
ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว	(1) > 1 ครั้ง/สัปดาห์	.28	.19	.31**	.29
ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน	(1) > 1 ครั้ง/สัปดาห์	.14	.29	.47**	.46**
	(2) 1 ครั้ง/สัปดาห์			.33**	
การปรับตัวทางสังคมโดยรวม	(1) > 1 ครั้ง/สัปดาห์	.17	.18**	.26**	.22

**p < .01

การอภิปรายผล

ด้านการปรับตัวทางสังคม

จากผลการศึกษาที่พบว่าคะแนนการปรับตัวทางสังคมโดยรวมและรายด้านของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 อยู่ในระดับค่อนข้างดีถึงระดับดี สอดคล้องกับการศึกษาของชนิษฐา ชื่นเนียม (2540) และวารุณี แจ่มกระจาย (2540) ที่พบว่าการปรับตัวโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีมีคะแนนการปรับตัวทางสังคมอยู่ในระดับค่อนข้างดีถึงระดับดี ทั้งนี้แม้ว่าในชั้นปีที่ 3 ของโรงเรียนพยาบาลรามธิบดี มีการเรียนการสอนที่ค่อนข้างหนักเมื่อเทียบกับชั้นปีอื่น ๆ เนื้อหาการเรียนเน้นทางวิชาชีพมากขึ้น นักศึกษาต้องเรียนภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ในวิชาต่างๆ ซึ่งเป็นการทำหัตถการที่ซับซ้อนมากขึ้น และเป็นสิ่งที่นักศึกษาไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ประกอบกับโรงพยาบาลรามธิบดีเป็นโรงพยาบาลระดับ

ตติยภูมิ ซึ่งให้การดูแลรักษาผู้ป่วยมีการเจ็บป่วยซับซ้อน สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้นักศึกษาต้องมีการปรับตัวอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนพยาบาลรามธิบดี เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นหลัก (problem based-learning) ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ซึ่งช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกกระบวนการแก้ปัญหา ประกอบกับการมีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้การดูแลนักศึกษาค่อนข้างใกล้ชิด การมีโครงการให้การฝึกศึกษาในยามนักศึกษามีปัญหาด้านต่างๆ อีกทั้งทางหลักสูตรและทางมหาวิทยาลัย จัดให้มีกิจกรรมหลากหลาย ที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะด้านต่างๆ ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ก็พบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.6) เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้สึกมั่นคงในตนเอง สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพและปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน อาจารย์และบุคลากรต่างๆ ได้ค่อนข้างดี รู้สึกมีความมั่นคงในชีวิต พอใจในตนเอง และรู้สึกว่าตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคม (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2549)

สิ่งเหล่านี้ น่าจะเป็นปัจจัยส่งเสริมการปรับตัวทางสังคมโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลให้อยู่ในระดับค่อนข้างดีถึงระดับดี

ความแตกต่างของการปรับตัวทางสังคมจำแนกตามรายได้ของครอบครัว

จากผลการศึกษาที่พบว่านักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวแตกต่างกันมีการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว และการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษา แตกต่างกัน โดยพบว่ นักศึกษาพยาบาลที่มีรายได้ครอบครัวมาก มีการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวสูงกว่านักศึกษาพยาบาลที่มีรายได้ครอบครัวน้อย อธิบายได้ว่า เนื่องจากสถานะสังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมทุนนิยมที่ใช้เงินเป็นปัจจัยหลักในการได้มาซึ่งปัจจัยพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต ดังนั้น ครอบครัวที่มีรายได้น้อยจึงอาจมีปัญหาที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ครอบครัวมีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะมีการปรับตัวได้ดี (สุวิริยา สุวรรณโคตร, 2537) และการศึกษาในต่างประเทศที่พบว่าระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีผลกระทบต่อความสามารถในการทำหน้าที่ของครอบครัว โดยครอบครัวที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจจะมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาความขัดแย้งของบุคคลในระดับครอบครัว (Oberg & Aga, 2010) ครอบครัวที่มีรายได้น้อยจะทำให้สมาชิกภายในครอบครัวเกิดความขัดแย้ง ส่งผลต่อภาวะความเครียดและปัญหาสุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัวได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกที่อยู่ในวัยรุ่น (Santiago & Wadsworth, 2010)

ส่วนการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษานั้น นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวระดับปานกลางมีการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษาสูงกว่านักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ของครอบครัวระดับปานกลางนั้นอาจมีประสบการณ์

ที่ต้องดิ้นรนต่อสู้และปรับตัวกับสังคมรอบด้านมากกว่า นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวมาก เมื่อนักศึกษาเข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาพยาบาลที่จะต้องเผชิญกับภาวะการณ์ต่างๆ เช่น รับผิดชอบในการดูแลชีวิตผู้ป่วย ต้องพบกับสภาพบรรยากาศของหอผู้ป่วยที่มีสภาพของความเจ็บป่วย และความทุกข์ทรมาน ลักษณะของอาจารย์นิเทศที่ทำให้นักศึกษารู้สึกวิตกกังวลกลัว ความไม่คุ้นเคยกับบุคลากรในหอผู้ป่วยหรือสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน เป็นต้น (มณฑา ลิ้มทองกุล และสุภาพ อารีเอื้อ, 2552; Melincavage, 2011; Shipton, 2002) จึงอาจมีการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษาได้ดีกว่านักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวมาก

ความแตกต่างของการปรับตัวทางสังคมจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากผลการศึกษาที่พบว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันมีการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคมและด้านความสัมพันธ์ในชุมชนแตกต่างกัน โดยพบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลางมีการปรับตัวด้านทักษะทางสังคม และการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในชุมชนสูงกว่านักศึกษาพยาบาลที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการที่นักศึกษาจะสามารถพัฒนาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคมและด้านความสัมพันธ์ในชุมชนนั้นต้องเกิดจากการที่นักศึกษาได้ฝึกทักษะนั้น ๆ หรือมีประสบการณ์ต่างๆ ในชุมชนด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมที่จัดโดยโรงเรียนพยาบาลฯ และมหาวิทยาลัยมีลักษณะเป็นการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างอาจารย์และนักศึกษา การพัฒนาความเข้าใจตนเอง และผู้อื่น ทำให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการมีสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล การเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยจะทำให้นักศึกษากลุ่มนี้มีโอกาสในการปรับตัวที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนได้ฝึกทักษะการจัดการปัญหาต่างๆ ได้มีประสิทธิภาพมากกว่า ทำให้มีนักศึกษามีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนที่ดีขึ้น และมี

ปัญหาทางด้านการจัดการอารมณ์กับเพื่อน ผู้ปกครอง และอาจารย์ลดลง (Mahoney, Cairns, & Farmer, 2003) ซึ่งจากการศึกษาของอาภรณ์ อุ๋นธวัชรัตดา และอัมพร อรุณศรี (2551) ก็พบว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย มีการพัฒนาทางด้านอารมณ์และทักษะในดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น ทำให้การปรับตัวด้านทักษะทางสังคมและด้านความสัมพันธ์ในชุมชนได้ดี

ดังนั้น นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมมากก็น่าจะมีแนวโน้มที่จะมีการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม และการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ได้ดีกว่านักศึกษาที่มีได้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ก็พบว่านักศึกษาที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยนั้นส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง (ร้อยละ 54.2) ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลางในการศึกษาคั้งนี้ น่าจะมีการปรับตัวด้านทักษะทางสังคม และการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในชุมชนสูงกว่านักศึกษาพยาบาลที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับค่อนข้างต่ำ เพราะนักศึกษาทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอจะมีทักษะในการเข้าร่วมสังคม และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลได้ดี

ความแตกต่างของการปรับตัวทางสังคมจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

จากผลการศึกษาที่พบว่านักศึกษาที่มีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาแตกต่างกันมีการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว การปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในชุมชน และการปรับตัวทางสังคมโดยรวมแตกต่างกัน โดยพบว่านักศึกษาพยาบาลที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากมีคะแนนการปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว การปรับตัวด้านความสัมพันธ์ในชุมชน และการปรับตัวทางสังคมโดยรวมสูงกว่านักศึกษาพยาบาลที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาบ่อยและไม่แน่นอน อธิบายได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นการทำให้นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่ช่วย

ทำให้เกิดปัญญา คิดพิจารณาปัญหาด้วยการใช้หลักเหตุและผล สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งในความสัมพันธ์ระดับครอบครัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา ทำให้บุคคลมีระดับความเครียดลดลง และสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดี (Chatters, 2000)

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยที่พบว่านักศึกษาพยาบาลรามธิบดีชั้นปีที่ 3 ที่มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในสถานศึกษา ด้านทักษะทางสังคม และด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับค่อนข้างดี ซึ่งเป็นระดับที่ยังควรได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ดังนั้น หลักสูตรจึงควรมีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการปรับตัวทางสังคมทั้ง 3 ด้านดังกล่าวให้ดียิ่งขึ้น

2. การเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมให้แก่นักศึกษาพยาบาลนั้นอาจจะทำได้โดยส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดโดยหลักสูตรและมหาวิทยาลัย รวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลมีทักษะการเผชิญปัญหา และการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น สำหรับนักศึกษาที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจควรมีระบบการให้การช่วยเหลือที่ครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาที่มีครอบครัวที่มีรายได้น้อย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดีที่สนับสนุนทุนการวิจัยครั้งนี้จากเงินรายได้คณะฯ และจากโครงการพัฒนาศักยภาพประชากรไทย ขอขอบคุณคณาจารย์และนักศึกษาโรงเรียนพยาบาลรามธิบดีที่เอื้ออำนวยและเข้าร่วมในการศึกษาคั้งนี้ จนทำให้การวิจัยมีความสมบูรณ์ และสำเร็จได้ด้วยดี

ลักษณะการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา ชื่นเนียม. (2540). *การปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ศรีฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ฐิติวัลลค์ ธรรมไพโรจน์, และนางคราญ ผาสุข. (2536). สุขภาพจิตของนักศึกษาพยาบาลรามธิบดี. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 7(1), 10-22.
- ศิริไชย หงษ์สวนศรี. (2548). พัฒนาการทางจิตใจ. ใน มาโนช หล่อตระกูล และปราโมทย์ สุคนิษฐ์ (บก.), *จิตเวชศาสตร์รามธิบดี* (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 1-19). กรุงเทพฯ: ปิยอนต์ เอ็นเทอร์ไพรซ์.
- วารารณ ตระกูลสถิตย์. (2545). *จิตวิทยาการปรับตัว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วารุณี แจ่มกระจาย. (2540). *การปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลกึ่งการุณย์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*.
- พรณีย์ หลวงบุญตา. (2543). การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 1(1), 9-14.
- เพียรวิทย์ พูลเจริญ. (2546). *ประเด็นปัญหาของนักศึกษาและแนวทางแก้ไข/ป้องกัน*. เอกสารประกอบการบรรยาย ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. (2549). *พัฒนาการมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.
- มณฑา ลิ้มทองกุล, และสุภาพ อารีเอื้อ. (2552). แหล่งความเครียด วิธีการเผชิญความเครียด และผลลัพธ์การเผชิญความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกภาคปฏิบัติครั้งแรก. *รามธิบดีพยาบาลสาร*, 15(2), 192-205.
- สุวิริยา สุวรรณโคตร. (2537). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล อัตมโนทัศน์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัศวินี นามะกันคำ, ซาลินี สุวรรณยศ, พจนีย์ ภาคภูมิ, และวารารณ ภูมิคำ. (2551). ความเครียดและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานที่หอผู้ป่วย. *พยาบาลสาร*, 35(2), 26-36.
- อาภรณ์ อุ่นธวัชขันตดา, และอัมพร อรุณศรี. (2551). ผลกระทบการมีส่วนร่วมกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในปีการศึกษา 2548. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 14(3), 432-445.
- Beck, D. L., & Srivastava, R. (1991). Perceived level and sources of stress in baccalaureate nursing students. *Journal of Nursing Education*, 30(3), 127-133.
- Chatters, L. M. (2000). Religion and health: Public health research and practices. *Annual Review of Public Health*, 21(1), 335-367.
- Coan, R. W. (1983). *Psychology of adjustment personal experience and development*. New York: John Wiley & Sons.
- Evans, W., & Kelly, B. (2004). Pre-registration diploma student nurse stress and coping measures. *Nurse Education Today*, 24(6), 473-482.
- Heaman, D. (1995). The quieting response (QR): A modality for reduction of psychophysiological stress in nursing students. *Journal of Nursing Education*, 34(1), 5-10.
- Hurlock, E. B. (1984). *Child development*. New York: Mc Graw-Hill.
- Jones, M. C., & Johnston, D. W. (1997). Distress, stress and coping in first year student nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 26(3), 475-482.
- Lee, B. Y., & Newberg, A. B. (2005). Religion and health: A review and critical analysis. *Zygon*, 40(2), 443-468.
- Mahoney, J. L., Cairns, B. D., & Farmer, T. W. (2003). Promoting interpersonal competence and educational success through extracurricular activity participation. *Journal of Educational Psychology*, 95(2), 409-418.
- Melincavage, S. M. (2011). Student nurses' experiences of anxiety in the clinical setting. *Nurse Education Today*, 31(8), 785-789.
- Oberg, C. N., & Aga, A. (2010). Childhood poverty and the social safety net. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care*, 40(10), 237-262.

กนกพร เรื่องเพิ่มพูน และคณะ

- Rew, L. (2011). The adolescent. In N. C., Frisch, & L.E. Frisch (Eds.), *Psychiatric mental health nursing* (4th ed., pp. 655-681). Clifton Park: Delmar Cengage Learning.
- Santiago, C. D., & Wadsworth, M. E. (2010). Coping with family conflict: What's not for low-income adolescents. *Journal of Child and Family Studies, 18*(2), 192-202.
- Shipton, S. P. (2002). The process of seeking stress-care: Coping as experienced by senior baccalaureate nursing students in response to appraised clinical stress. *Journal of Nursing Education, 41*(6), 243-256.
- Simons, J. A., Kalichman, S., & Santrock, J. W. (1994). *Human adjustment*. Madison, WI: Brown & Benchmark.
- Strawbridge, W. J., Shema, S. J., Cohen, R. D., & Kaplan, G. A. (2001). Religious attendance increases survival by improving and maintaining good health behaviors, mental health and social relationships. *Annals of Behavioral Medicine, 23*(1), 68-74.
- Tiegs, E. W., Clark, W. W., & Thorpe, L. P. (1941). The California test of personality. *Journal of Educational Research, 35*(2), 102-109.
- Watson, R., Gardiner, E., Hogston, R., Gibson, H., Stimpson, A., Wrate, R., et al. (2008). A longitudinal study of stress and psychological distress in nurses and nursing students. *Journal of Clinical Nursing, 18*(2), 270-278.
- Weissman, M. M., Sholomskas, D., & John, K. (1981). The assessment of social adjustment an update. *Archives of General Psychiatry, 38*(11), 1250-1258.

Characteristics of Social Adjustment in Nursing Students*

*Kanokporn Ruangpermpoon** M.Sc. (Counseling Psychology)*

*Suda Rongmuang*** M.N.S. (Psychiatric and Mental Health Nursing)*

*Patcharin Nintachan**** Ph.D. (Nursing)*

Abstract: This study aimed to investigate characteristics of social adjustment among the third-year nursing students studying at a nursing institute in a university during February, 2010. The data collection was conducted by using the Social Adjustment Questionnaire including 6 subcategories: social standard, social skills, anti-social tendencies, the family relations, the school relations, and the community relations. Descriptive statistics and one-way ANOVA were utilized for data analysis. Results indicated that the mean score of total characteristics of social adjustment among nursing students ranged from the almost high to high level. The mean score of the social adjustment in subcategory of social skills, school relations, and community relations were the almost high level. The mean score of the social adjustment in subcategory of the social standard, anti-social tendencies, and family relations were the high level. When comparing the mean score of social adjustment, the results revealed that the students having different family's incomes had significant difference in family relations and school relations. The students different in academic achievement had significant differences in family relations and school relations. Also, the students different in participating in religious activities had significant differences in the mean score of family relations, community relations, and total social adjustment. The result of this study can be used to develop a program for improving social adjustment among nursing students.

Keywords: Social adjustment, Nursing students, Family income, Academic achievement, Religious activities

**This study was supported by the Potential Development of Thai People Project, and Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University*

***Corresponding Author, Instructor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University, E-mail: rakanokporn@mahidol.ac.th*

****Instructor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University*

*****Assistant Professor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University*